

Shankara och Visdomens kronjuvel **Av Hans Olsson**

I Den Hemliga Läran betecknar H P Blavatsky Shankara som den störste av alla invigda i historisk tid och den främste uttolkaren av den brahmanska esoteriken: ”Må vi läsa och begrunda de höga läror, som av Shankaracharya förkunnades ifråga om själen och anden...” Teosofen och sanskritöversättaren Charles Johnston såg Upanishaderna, Buddha och Shankara som de tre stora ljusen i den indiska visdomen. Religionsforskaren och indologen Helmuth von Glasenapp framhåller att ingen av Indiens visa män vunnit så allmän ryktbarhet som Shankara. Vår svenske religionsprofessor Antoon Geels säger att Shankara utan överdrift är en av hinduismens viktigaste filosofer med påverkan ända in i vår tid och Deutsch och Dalvi anser Shankara vara en av de största i filosofins historia överhuvudtaget.

Biografi

Shankara levde troligen mellan år 700 och 750 och tillhörde en prästfamilj från Kerala i sydvästra Indien. Han reste över hela landet som pilgrim och blev tidigt asket och senare lärjunge till den kände filosofen Gaudapada. Denne lärde att ingenting egentligen existerar utan verkligheten utgöres av Brahman, gudomen, varför hela världen är en illusion, något drömligt. Efter sin tid hos Gaudapada drog Shankara vidare till Benares, där kungen blev hans beskyddare. Här utvecklade han sin debattmetodik och filosofi. På sin färd vidare söderut byggde Shankara tempel och grundade kloster, bland dem det berömda klostret i Sringeri, som är verksamt än i dag.

Den store reformatorn

Som filosof skapade Shankara en ny form av vedantas all-enhetslära, en absolut icke-dualism som med von Glasenapps ord ”utövat ett enormt inflytande på Indiens andliga liv och måste betraktas som en av den grubblande människoandens mest grandiosa skapelser”.

Shankara gör en distinktion mellan två betraktelsesätt på världen. Från den högsta sanningens synsätt existerar endast Brahman, den odefinierbara gudomen, och mångfalden är skenbar. Från den lägre ståndpunkten, icke-vetandet, ser sig världen som en mångfald i tid och rum med oändliga orsaks- och verkanskedjor. Denna upplevelse grundar sig på Shankaras lära om maya, att världen och människans uppfattning om sig själv är en illusion. Allt detta bottnar i okunnighet, avidya. Befrielsen från födelsernas kretslopp kan därför inte uppnås genom enbart moralisk utveckling utan slutligen endast genom ett själsligt uppvaknande, som får människan att inse att hon genom sin själ, atman, är ett med det högsta, Brahman. Detta synsätt representeras även av zenbuddhismen, gnosticismen och C G Jungs djuppsykologi. Shankara reformerade vedafilosofin, även om han var trogen dess grunddrag och påverkades kraftigt av mahayanabuddhismen, som han dock även var kritisk mot. Denna reformerade vedantafilosofi blev och är det dominerande filosofiska systemet i hela Indien.

Vägen till befrielse

Den andliga utövning som Shankara föreskriver består i renande av sinnet och handlingarna och meditativa övningar i självet, Atmans, identifikation med det universella medvetandet, Brahman. Denna abstrakta gudom kan med fördel personifieras i form av herren Ishwara eller någon av hinduismens många gudagestalter eller självet arketyper, som C G Jung betecknar dem.

Shankara motsatte sig metoder som undertrycker tänkandet, ty endast kunskap och insikt om tingens innersta natur befriar från kretsloppet. Han lägger också stor vikt vid studium av Upanishaderna, vilket i sig självt enbart kan leda till andligt uppvaknande. Det primära målet för honom var att lära ut hur moksha, upplysning, kan nås i innevarande liv och medlet för detta är utforskandet av varandets yttersta natur. Ritualer och meditation renar tankarna, men enbart för de inte till målet. Kunskap och upplysning nås genom urskilningsförmåga och skarpsynthet. För detta krävs en stor lärare och den närmaste är enligt Shankara vårt eget inre, Självet: ”Låt sökaren efter självkänedom finna Läraren, det högre Självet, låt honom genom Självet förverkliga Självet”.

Visdomens kronjuvel

Shankara skrev många imponerande verk, alla grundade på den gamla vedafilosofin, men med hans egen briljanta förmåga till djup insikt. "Visdomens kronjuvel" ses som en höjdpunkt bland hans skrifter. Den irländske teosofen Charles Johnston översatte detta verk i början av 1900-talet och vi ska här ge en överblick av det.

I en vädjan till det högre Självet, den inre gurun, säger Shankara: "Väck mig med ditt ledande ljus..för jag har sjunkit i världens ocean...Var är vägen?" Frihet vinnes genom upplevande av Självet, Atmans, enhet med det Eviga och inte genom läror och doktriner blir svaret. Detta inre Själv är inte fött och dör därför inte och förändras inte. Självet är det tysta Vittnet, som även H P Blavatsky uttrycker det. Däremot är sinnet (mind) orsaken till kretsloppet av födelse och död trots att det inte i sig självt har någon bestående existens. Sinnet formar i sin okunnighet en illusorisk värld, maya, där materien blir det primära attributet och där vi identifierar oss med kroppen.

Vem är jag?

Som svar på denna fråga måste vi enligt Shankara skilja mellan Självet och icke-självet och även mellan det individuella och universella Självet. Det högsta Självet är Varande och rent vetande, utan början eller slut. Den uppvaknade är medveten om att det individuella och det universella Självet är ett: "Du är Det". För att finna oss själva måste vi ändra tanken från jag = kroppen till jag = Självet och uppleva att detta är evigt. Den falska uppfattningen om kroppen är skapad av tankar. Av tankebilder uppstår handlingar och genom dessa förstärks våra illusoriska föreställningar i ett oavslutat mentalt kretslopp. Allt är medvetande, i vilket vi projicerar in världen. Men när vi blir medvetna på Självet nivå finns ingen värld, bara det rena medvetandet. Shankara jämför detta med repet på stigen som i skymningen av misstag uppfattas som en orm. Den som inser detta kan bli fri redan i detta livet och uppleva sat, chit, ananda (rent varande, rent medvetande och ren sällhet).

Shankara och västerländsk filosofi

Shankara har sina motsvarigheter i filosofer som Kant, enligt vilken verkligheten består av tankeformer eller, som Schopenhauer benämner det, representationer. Den tyske sanskritforskaren Theodore Goldstücker finner Shankaras fundamentala principer hos Spinoza och H P Blavatsky finner detsamma i en oavslutad essä. Kvantfysikern och nobelpristagaren Brian Josephson säger i Shankaras anda: "Vedanta har nyckeln till sinnets lagar och tankeprocesser, vilka är sammankopplade med kvantfältet, dvs skeendena och beteendena hos partiklar på atomär och molekylär nivå". En annan kvantfysiker och nobelpristagare, John Wheeler, är övertygad om att universum är fyllt med "våldiga moln av osäkerhet" och att "kosmos är en gigantisk arena, innehållande områden där det förgångna ännu inte är det förgångna". Shankaras värld karakteriseras som vi sett av liknande beskrivningar, där allt är medvetande, där tid, rum, materia och kausalitet är drömlika tillstånd och endast Självet existerar.

Litteratur

Blavatsky, H P, Den Hemliga Läran, del I
 Deussen, Paul, The System of the Vedanta
 Deutsch, E. & Dalvi, R., The Essential Vedanta
 Geels, Antoon, Medvetandets stilla grund
 Glasenapp, Helmuth von, Indiens religioner
 Glasenapp, Helmuth von, Indisk filosofi
 Hedin, Christer, Österns religioner
 Shankaracharya, The Crest-Jewel of Wisdom